

לישועתך קויתי

על שולחנו של הגאון המקובל
איש האלקים הרב שמשון חיים בן הרב נחמן מיכאל נחמני ז"ע
מחבר הספרים הקדושים זרע שמשון ותולדות שמשון

פורים תשפ"ד | גליון מס' 438

פנינים מלוטשטות ומעובדות מתורתו של רבינו הזרע שמשון על מגילת אסתר

ועשה הקב"ה בחסדו למעלה מן הטבע, שלא יימשך הלב. ובזכות הקדמת רפואה זו, בשמירת לבם מלהיגרר אחר המעשה, למכה של גזירת המן - נצלו ישראל. ובזה נודע לעולם כולו, שידע מגזירת המן, וראה בביטולה, שהקב"ה מקדים לעם ישראל, רפואה למכה.

וזה מה שנאמר בתהלים 'לולי ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם'. הכוונה לאדם עצמו. שבהיות אדם, היצר שבו יכול להובילו לצרות צרורות כשמחטיאו. וה' מסייע לנו בקום עלינו כוחות הגוף, ומפלטנו מעצמנו.

ג. ד. היעמדו דברי מרדכי - כי הגיד להם אשר הוא יהודי.

פלא פלאים. וכי חשב המן בלבו שיתברר שמרדכי אינו יהודי?

רק, שהמן לא היה עבודה זרה ממש, כמובא בגמרא, ומרדכי לא השתחוה, כי אמר שרצונו להיות יהודי שלם, כשיטת הירושלמי שצריך למסור נפש, אם זה במקום שיש קידוש השם.

ואת זה הגידו להמן, שאמר שרוצה להיות יהודי שלם - לראות אם יעמדו דבריו גם כשיראה עצמו בצרה.

ג. ו. ויבז בעיניו לשלח יד במרדכי לבדו... ויבקש המן להשמיד את כל היהודים.

היה זה ביזיון להמן, להרוג את מרדכי על שאינו משתחוה לו. שהרי, גם ראשו הגויי של המן הבין שמרדכי צודק. כי מי שהוא יהודי, צריך להתנהג כמו יהודי. ומי שהוא גוי, מתנהג כמו גוי.

רק על שאר היהודים שכן משתחוים לו, עליהם

א, ת. והשתיה כדת אין אנס.

המילה 'כדת' רומזת לשם קדוש שנקרא כך, שבכוחו לבטל את הקליפה שפועלת לבטל את התורה הקדושה מעם ישראל.

שם זה רצה להאיר להם, לטובתם, ולכן 'אין אנס', שלא נאנסו לשתות, כדי שלא יעשו את האיסור. ואם היו אכן מתגברים ולא שותים, למרות הפיתוי. היו ניצולים על ידי כך מגזירת המן הרשע.

א, ה. לעשות כרצון איש ואיש.

בגמרא: 'כרצון מרדכי והמן'. הרי"ף מבאר, שמרדכי רצה שלא יכריחו את ישראל לשתות יין נסך. והמן רצה שיתפתו ללא אונס, כדי שיענשו. והנה, לאחר שגדלו המלך, אנסם להשתחוות לו. ומדוע?

רק, שלאחר שנהנו מסעודת הרשע, ושתו יין נסך שלא באונס, סבר המן שטענת אונס לא תועיל להם עוד, שהרי כבר גילו דעתם שעוברים על רצון ה' גם שלא באונס, ולכן יתחייבו עבור ההשתחויה גם כשהיא תיעשה באונס.

ג. ב. כרעים ומשתחיים להמן.

נס גדול מאוד נעשה לישראל, למעלה מן הטבע, שהקדים הקב"ה רפואה למכה להצילם מעצמם. שכבר בעת שהשתחוו לצלם, אף שהיה באונס, בדרך הטבע עבירה גוררת עבירה, והלב היה צריך להיגרר אחר המעשה, לעבוד רחמנא ליצלן ע"ז בחשק. שהרי זה דרכו של הגוף וטבעו, שהיצר בתחילה הלך, נהיה אורח, והופך לבעל הבית.

חרה אפו. איך יהודי מתנהג כמו גוי. ולכן רצה להשמיד אותם, אחר שראה את המעשה של מרדכי, מה שהראה להבנתו, איך יהודי אמור להתנהג.

כך הובא מעשה בירושלמי: ארמי אחד בדק את רבי אבא בר זמינא, כשניסה לאנוס אותו לאכול בשר נבילה, באומר, שאם לא יאכל - יהרוג אותו. נענה רבי אבא בעזות דקדושה ואמר: איני אוכל נבילה! אם תרצה - הרוג אותי!

התפעל הגוי ושאל: מי הגיד לך את סודי. אם כן היית אוכל - כי אז הייתי הורג אותך! או יהודי או גוי. יהודי צריך להתנהג כיהודי!

ג, ט. ועשרת אלפים כבר כסף.

בגמרא: גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם, שעתידי המן לשקול שקלים על ישראל, לפיכך הקדים שקליהו לשקליו.

המן, ידע ממצוות שקלים, ורצה לבטל את כח תרומת השקלים כפי שמבטלים תרומה גדולה [-מפירות וירקות וכדו'], שאם נופלת לכמות פי מאה ממנה היא בטילה. ולפי שידע שיתנו תרומה של מאה כבר כסף לצקת את אדני המשכן, הביא עשרת אלפים כבר, שהם פי מאה, כדי לבטלם.

לכן ציווה מי שהכל גלוי וידוע לפניו ית', להקדים להביא שקלים עד ר"ח ניסן, ולהכריז על כך החל מר"ח אדר. שני החודשים שבהם אמר המן לשלוט בהם, שהרי עשה הגורל וכתב אגרות בניסן, להשמידם חלילה באדר. ועל ידי שהתעסקו בהכרזה מתחילת אדר, הקדימו אותו להשליט את צד הקדושה, כדי שצד הטומאה כבר לא יוכל לשלוט, כמו שכותב הזוהר הקדוש, שכל זמן שהקדושה שולטת הטומאה נכנעת תחתיה.

שם. אשקול על ידי עשי המלאכה.

כפי שהובא בגמרא, רצה הקב"ה להקדים את שקלי ישראל לשקליו של המן הרשע.

מטעם זה נצטוו ישראל להביא את השקלים, שנצרכו ממילא להביא עבור הקרבנות בבית המקדש, בדווקא עד לר"ח ניסן, חודש שהינו ראש לכל החודשים. והמזל שלו, מזל טלה, נחשב לראש לכל המזלות. בכך הוקדם כח שקלי ישראל לשקלי המן, שבמהלך כל חדשי השנה,

ובזמן כל המזלות, לא יהיה להם יותר תוקף, אחר שישאל את הקדימו את שקליהם בראש לכל החודשים.

והיות שישנם שנים מעוברות, שבהם נוסף חודש נוסף, אדר ב', על פי הצורך. לכן מכריזים כבר מראש חודש אדר, בכדי להקדים את העסק במצווה לפני שמגיע חודש זה. וכך תוקף מצוות שקלים יחול על כל החודשים.

ג, יא. הכסף נתון לך והעם לעשות בו כטוב בעיניך. וויתורו המפתיע של הרשע החמדן אחשוורוש, על כספו של המן. הגיע משנאתו לישראל.

גם הוא ידע את הנאמר בגיטין שכל המיצר לישראל נעשה ראש. והיות שהמן רצה להצר לישראל ולהשמידם רח"ל, חפץ אף הוא בכך, וטען להמן, שאם ייתן את כל כספו הוא לא יהיה יותר עשיר, ולא ייחשב לראש, וכך לא יוכל להצר לישראל.

וכך יתפרש הפסוק: 'הכסף נתון לך' כדי שאכן יוכל להיות 'זהעם לעשות בו כטוב בעיניך'.

ד, טו. והעיר שושן נבוכה.

זדון לבו של האדם עצמו, יכול להובילו לצרה, שהאויב לא יוכל לעשות לו. מה שנראה בנס פורים, שעזרנו ה', שבעת שהשתחוו לצלם - שעל כך נגזרה הגזירה - לא נמשך הלב אחר המעשה. ובזכות זה נצלו ממות חלילה ונגזר עליהם רק הפחד. שהלב יכל היה חלילה לגרום להם, מה שהאויב לא יכל לעשות להם.

ו, א. בלילה ההוא נדדה שנת המלך.

חז"ל מלמדים אותנו שבאותו לילה עלה בדעתו של אחשוורוש, אולי המן ירצה להרגו. וצריך הסבר, מדוע החל לחשוך בשרו הנכבד ביותר, נאמן ביתו.

רק, היות שהמן רצה להרוג את עם ישראל רח"ל, עלה בדעתו של אחשוורוש, שאולי מה שנאמר ש'כל המיצר לישראל נעשה ראש', אין הכוונה רק שנעשה עשיר, אלא צריך להיות גם מלך. ואם אכן כך, אולי זה יגרום שהוא ירצה להורגו וייעשה מלך במקומו.